

Afval

Op het vlak van afval ontsnapt het Brussels Hoofdstedelijk Gewest niet aan de tendens waarmee alle geïndustrialiseerde Westerse grootsteden - centra van menselijke en economische activiteit bij uitstek (met veel afval) - te kampen hebben.

Om hieraan het hoofd te bieden en in navolging van de in 1991 aangenomen ordonnantie betreffende de preventie en het beheer van afval, werkte het Gewest na een openbaar onderzoek in 1992 een strategisch vijfjarenplan uit.

Dit plan opende nieuwe perspectieven, die zich op drie assen toespitsen : de preventie, de opwaardering en de gegarandeerd ongevaarlijke verwerking van afval.

KRACHTLIJNEN

- ▶ De productie van afval voorkomen
- ▶ De opwaardering van afval verbeteren
- ▶ Het afval op een ongevaarlijke manier verwerken, dus
 - een milieubewust consumptiepatroon bevorderen
 - schone technologieën ontwikkelen
 - gescheiden ophalingen uitbreiden
 - blijven informeren en bewustmaken
 - het principe van "de vervuiler betaalt" toepassen
 - de controle op de ophaling en verwerking opvoeren
 - het overlegbeleid intensifiëren
 - het reglementaire kader verder uitbreiden

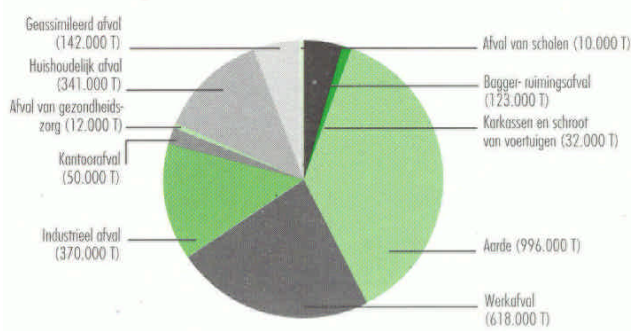
Een aanzienlijke vooruitgang

Die doelstellingen konden worden bereikt dankzij verschillende projecten, zoals gescheiden ophalingen, nieuwe en gemoderniseerde verwerkingsinfrastructuren (de oprichting van gemengde bedrijven voor recyclage en de modernisering van het gewestelijke afvalstelsel). Speciale aandacht ging daarbij uit naar het afval van de ziekenhuizen, de bouwsector en de kantoren. Dank zij het toezicht op de ophaling en de verwerking van gevaarlijk afval boekte men een belangrijke vooruitgang in de aanpak van deze actuele problematiek. Nieuwe plannen met nieuwe strategieën worden, voor goedkeuring, eerst aan de bevolking voorgelegd.

DE HUIDIGE SITUATIE

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest produceert jaarlijks ongeveer 1.700.000 ton afval. Daar komt nog ongeveer 1.000.000 ton grond bij.

DE AFVALBERG BESTAAT UIT:

Het afvalbeheerbeleid houdt rekening met verschillende factoren : geproduceerde hoeveelheid, risicofactor, samenstelling, mogelijkheden tot hergebruik en recyclage en kostprijs van de verschillende verwerkingsystemen.

Analyse van het huishoudelijk afval

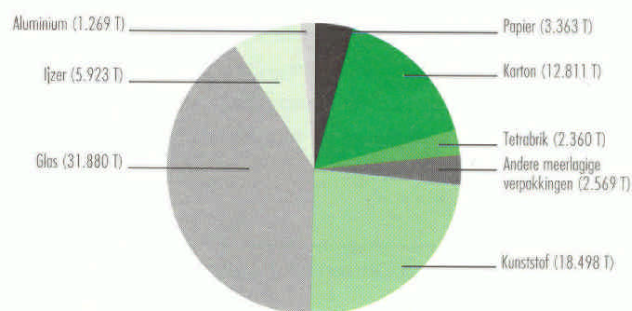
Sinds juni 1995 wordt de inhoud van de huishoudelijke vuilniszak geanalyseerd. Daardoor ontstaat een beeld van het volume en de samenstelling van het geproduceerde huishoudelijke afval en van het recycleerbare volume verpakkingen en papier. Deze analyse gebeurt driemaal per jaar op basis van de wekelijkse grijze vuilniszakken van twee representatieve stalen van 250 Brusselse gezinnen (opgehaald met een interval van een week).

De steekproef steunt op drie criteria: woonplaats, maatschappelijke status en samenstelling van het gezin. De analyse schatte het volume huishoudelijk afval in grijze zakken op 257.000 t/jaar.

Dat volume, vermeerderd met de 30.000 t groen afval, 25.000 t grof huisvuil en 29.000 t selectief ingezameld afval, vertegenwoordigt de totale productie van huishoudelijk afval van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In 1995 bedroeg het 341.000 t/jaar voor 951.580 inwoners.

HET VERPAKKINGSAFVAL

Het verpakkingsafval vertegenwoordigt ongeveer 25% van het totale volume huishoudelijk afval, hetzij + 79.000 t/jaar, waarvan :

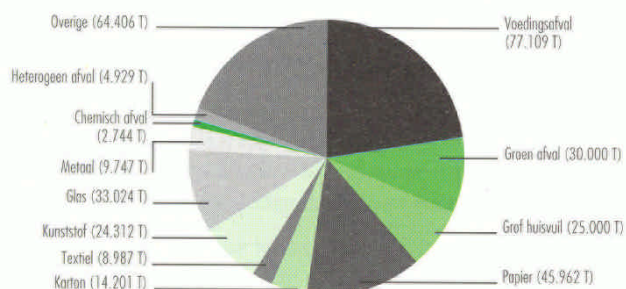

Drankverpakkingen zijn goed voor 36% daarvan. Dat betekent ongeveer 28.000 t.

L E X I C O N

- ▶ ANB : Agentschap Net Brussel : pararegionale instelling die instaat voor de ophaling en verbranding van vuilnis in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.
- ▶ VSR : Vereniging van Steden voor Recyclage; internationale netwerk, in 1994 opgericht voor de uitwisseling van technische en educatieve informatie en praktische ervaring. Het secretariaat is gevestigd in het BIM.
- ▶ ECOCONSUMPTIE : Het gebruik van milieuvriendelijke producten en de strijd tegen verspilling van grondstoffen en energie.
- ▶ HCA : Huishoudelijke Chemisch Afval.
- ▶ GOMB : Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij Brussel.
- ▶ SELECTIEVE OPHALING : Inzameling die het valoriseerbare en/of gevaarlijke afval wil scheiden van het te verbranden afval.
- ▶ VALORISATIE : recyclage, herbruik, regeneratie of gebruik als brandstof. Men spreekt van het regenereren van oplosmiddelen, het recycleren van papier, metalen, het hergebruiken van glas (flessen met statiegeld), enz.

HET HUISHOUDELIJKE AFVAL BESTAAT UIT:

Het resultaat van de selectieve ophaling

De inwoners van Brussel beschikken momenteel over een systeem van selectieve ophalingen van afval dat zich nog steeds verder uitbreidt.

Uit een vergelijking van de cijfers van de selectieve ophalingen van 1992 en 1995 blijkt dat het opgehaalde volume toeneemt. Ondanks de uitbreiding van het systeem is men er nog niet in geslaagd de door de Europese Unie en de interregionale samenwerkingsakkoorden voor 2001 vooropgestelde doelstellingen te bereiken.

In het algemeen haalt men meer afval op in de gemeenten waar de selectieve ophaling van verpakkingsafval van deur tot deur is georganiseerd. Dat toont niet alleen de noodzaak om die ophalingen uit te breiden, maar ook om de bevolking te blijven sensibiliseren voor het sorteren, daarbij rekening houdend met het sociaal-economische weefsel van Brussel. Immers, het verschil in woonomstandigheden, socio-culturele achtergrond, niveau en levenswijze tussen het centrum en de randgemeenten weerspiegelt zich ook in het sorteren en het recupereren van het afval.

Categorie	Wijze van inzameling	Ingezameld in 1992 (T)	Ingezameld in 1995 (T)
Glas	Glasbollen	6.907	7.300
Verpakkingen	Blauwe zak	150	5.496
Papier	Container	-	186
Papier	Gele zak	65	3.658
Papier	Verenigingen	5.344	4.835
Textiel	Verenigingen	2.718	2.097
KGA	Groene plekje	172	342
Kerstboomen, telefoonboeken, dierenkrenten	Ophaling - container	-	150
Diversen	Containerpark	-	5.148
Totaal		15.356	29.212

Categorie	% Inzameling Gemeenten met selectieve ophaling	% Inzameling Geheel Gewest	% Recyclage Geheel Gewest
Verpakking			
Glas	38,1%	29,2%	tussen 26,3% en 27,4%
Ijzer	72,8%	65,5%	tussen 32,4% en 34,1%
Karton	13,8%	4,5%	tussen 2,3% en 2,4%
Aluminium	7,1%	2,0%	tussen 0,7% en 0,8%
Plastics	13,9%	4,7%	tussen 2,1% en 2,2%
Tetraaluminium	20,7%	6,3%	tussen 3,5% en 3,6%
Andere	4,3%	1,4%	0%
Verpakking en niet-verpakking			
Papier	32,8%	20,0%	tussen 17,7% en 19,8%

Kenmerken van de selectieve ophalingen

HUIS-AAN-HUIS OPGEHAALDE BLAUWE ZAKKEN

De blauwe zakken dienen voor het huishoudelijk verpakkingsafval. Sinds oktober 1996 worden ze éénmaal per week opgehaald in de gemeenten Oudergem, Sint-Agatha-Berchem, Etterbeek, Vorst, Ganshoren, Elsene, Jette, Ukkel, Watermaal-Bosvoorde, Sint-Pieters-Woluwe en een deel van Brussel-stad.

Ondanks de geleidelijke uitbreiding van het inzamelingsgebied (153.000 inwoners in 1993, 256.000 in 1995 en 426.000 inwoners, dus de helft van de Brusselaars eind oktober 1996), en hoewel de kwaliteit van het selectief opgehaalde afval constant blijft, stagneert het ingezamelde volume.

De kwaliteit van het gesorteerde afval blijft goed, maar het verschilt per inwoner ingezamelde volume in een verhouding van 1 tot 8 naargelang van de wijk. Het ziet er naar uit dat de sensibilisatie vooral een specifieke bevolkingsgroep aanspreekt. Daarom zou de boodschap moeten worden aangepast aan een ander publiek, geïdentificeerd aan de hand van de elementen die in het hoofdstuk over de socio-economische factoren worden toegelicht.

HUIS-AAN-HUIS OPGEHAALDE GELE ZAKKEN

De gele zakken dienen voor papier en karton, verpakkingen inbegrepen. Sinds oktober 1996 worden ze in heel het Gewest opgehaald.

De uitbreiding van de inzameling deed het opgehaalde volume weliswaar toenemen, maar niet evenredig met de stijging van de bereikte inwoners.

De kwaliteit van het gesorteerde afval blijft uitstekend (1% ongewenst afval).

DOOR DE INWONERS ZELF NAAR DE GLASBOLLEN GEBRACHT GLASAFVAL

Het aantal glasbollen neemt geleidelijk toe en bedraagt momenteel ongeveer 435, hetzij één bol voor gemiddeld 2.182 inwoners.

Het ingezamelde volume glas stijgt ook stilaan. De kwaliteit van het afgeleverde afval is uitstekend (minder dan 1% ongewenst afval voor 99% verpakkingsglas).

In de gemeenten waar het afval selectief huis-aan-huis wordt opgehaald, vullen de glasbollen de blauwe zakken aan. Er wordt namelijk méér afval opgehaald waar beide systemen naast elkaar bestaan.

OPHALINGEN DOOR VERENIGINGEN

Het ingezamelde textiel vertoont een lichte, constante terugval tussen 1992 en 1995 ondanks de toename van het aantal inzamelhokjes.

De economische conjunctuur is waarschijnlijk niet vreemd aan dat verschijnsel.

Het volume opgehaald papier gaat er daarentegen lichtjes op vooruit; het aandeel van de verpakkingen bedraagt ongeveer 10%. De ophaling van papier door verenigingen werd afgesloten in november 1996 en vervangen door de selectieve huis-aan-huis ophaling van de gele zakken.

INZAMELINGEN IN "GROENE PLEKJES"

Dank zij de inzameling van huishoudelijk chemisch afval op de "Groene Plekjes" moet dat gevaarlijke afval niet langer volgens de klassieke verbrandingsmethode worden verwerkt.

Het ingezamelde afval bestaat uit verschillende categorieën : verf-lijm-vernis-inkt, oude geneesmiddelen, batterijen-accu's, oliën-vetten en oplosmiddelen.

De inzameling gebeurt door mobiele "Groene Plekjes" (bestelwagens), vaste "Groene Plekjes" bij handelaars (apothekers, enz.), vaste gemeentelijke "Groene Plekjes" en andere "Groene Plekjes".

Ondanks hun bescheiden aantal neemt het belang van de gemeentelijke "Groene Plekjes" gestaag toe (50% van het in 1996 ingezamelde volume).

OPHALING VAN GROF HUISVUIL

Voor dat type afval bestaan er verschillende ophaalmethoden : huis-aan-huis, gemeentelijke containerparken, gewestelijk containerpark, ophaling op aanvraag, enz. Het jaarlijks opgehaalde volume grof huisvuil wordt geraamd op 25.000 t.

Verbranding

Momenteel belandt er geen Brussels huishoudelijk afval meer rechtstreeks op de vuilnisbelt. Sinds 1985 wordt al het huishoudelijke afval dat in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt geproduceerd en in grijze zakken opgehaald, verbrand in de verbrandingsinstallatie aan de Monnoyerkaai. Sinds kort staan gemengde bedrijven als eigenaar in voor de exploitatie van de verbrandingsoven.

De fabriek beschikt over drie verbrandingslijnen van elk 24 t/uur. De installatie verwerkt momenteel +/- 530.000 t/jaar, waarvan ongeveer 40% van niet-huishoudelijke of niet-Brusselse oorsprong.

Drie turbo-alternatoraggregaten van elk 17 MW in de aangrenzende elektriciteitscentrale van Electrabel, zetten de door de warmteketels van de verbrandingsinstallatie geproduceerde stoom om in elektriciteit (260 GWh). Die elektrische energie, die wordt teruggevoerd naar het distributienet, dekt 5% van het elektriciteitsverbruik van het Gewest.

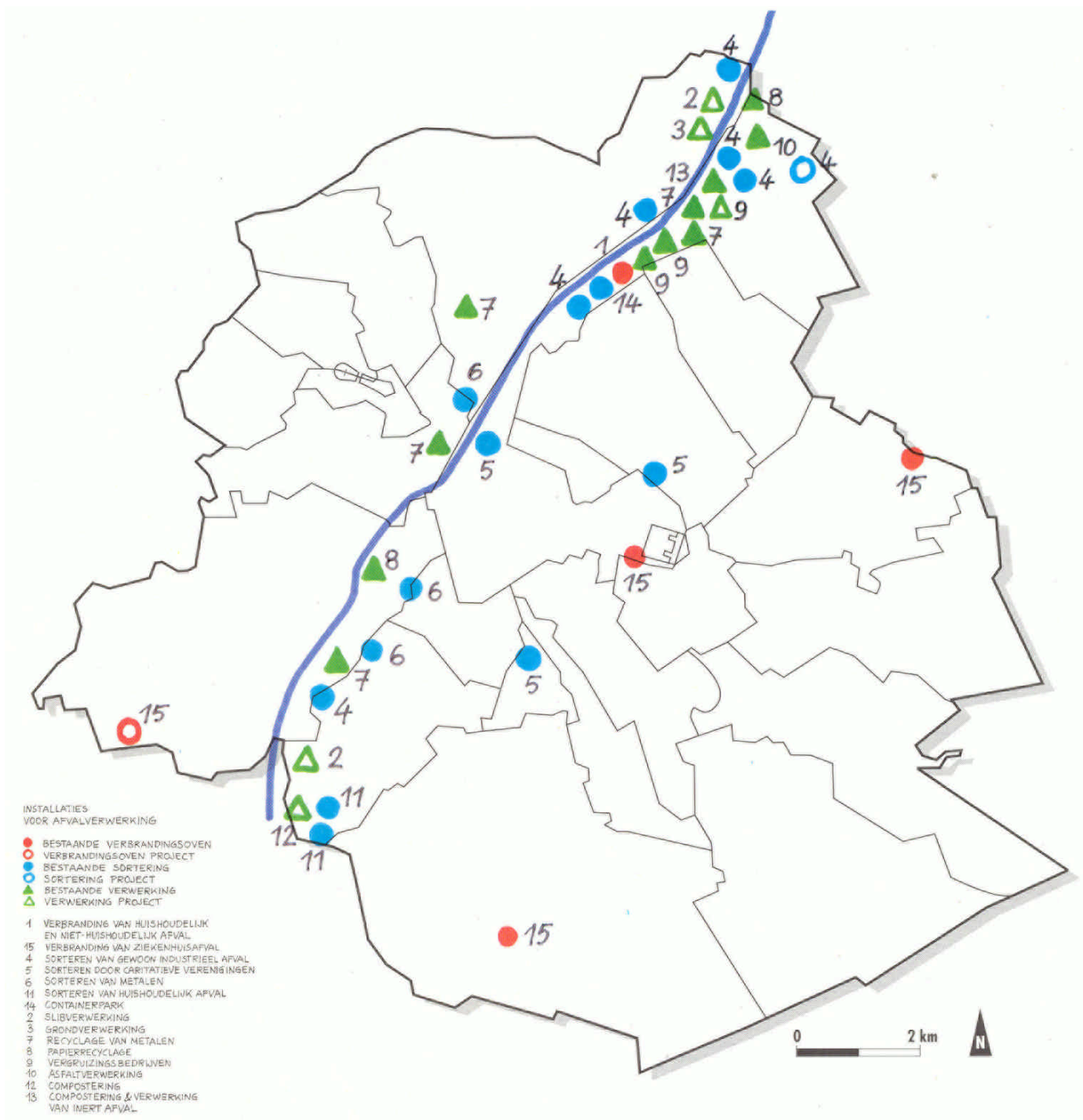
Huishoudelijk afval en gemeentelijk afval

De gegevens over de hoeveelheid huishoudelijk afval van de steden en de stadsregio's, die gegroepeerd zijn in het REMeCOM-project of die deel uitmaken van het AVR-netwerk, geven een sterk uiteenlopend beeld. Niet enkel het consumentengedrag en de ligging zorgen voor verschillen. Vooral de uiteenlopende berekeningsmethoden en de omschrijving van het begrip "huishoudelijk afval" zijn van belang.

Zo gebruikt men huishoudelijk afval, gemeentelijk afval of vuilnis vaak door elkaar. Huishoudelijk afval komt enkel en alleen van gezinnen, terwijl gemeentelijk afval vuilnis is dat wordt beheerd door de overheid (Gewest, stad, gemeente).

In Brussel neemt het Agentschap Net Brussel niet alleen het huishoudelijk afval maar ook sommige afvalstoffen van bedrijven en kantoren voor zijn rekening. Een recent onderzoek speurt naar de oorsprong van de 142.000 ton niet-huishoudelijke gemeentelijke afvalstoffen die worden verbrand. Het gaat vooral om afval van bedrijven met minder dan tien werknemers.

In de meeste gevallen betaalt de industriële producent meer voor de verwerking van zijn afval dan een huishouden. Doordat nog ongeveer 50 000 ton van het totale volume industrieel afval wordt verward met echt huishoudelijk afval, derft het ANB heel wat inkomsten.

Het beheer van niet-huishoudelijk afval

Om het volume verbrandingsresten dat op de vuilnisbelt terecht komt nog verder te verminderen, onderzoekt het Gewest een project om slakken te recycleren tot betonblokken voor de bouwsector.

Om te beantwoorden aan de Europese emissienormen voor de luchtkwaliteit zal de fabriek worden uitgerust met een zuiveringssysteem voor rookgassen.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest beschikt over nog drie andere afvalverbrandingsovens : het St-Luc-ziekenhuis, het Pasteur Instituut en het Leopold Park-ziekenhuis.

Wat het niet-huishoudelijke afval betreft, paste het Instituut zijn acties aan in functie van verschillende criteria, zoals het volume geproduceerd afval, het feit of het al dan niet gevaarlijk is en de aard ervan.

Zo kwam er voor het bouw- en sloopafval, dat bijna 1.600.000 ton vertegenwoordigt, een preventiegids tot stand voor de aannemers. Daarnaast werd een onzendbrief van kracht betreffende het hergebruik van puin voor wegen- en infrastructuurwerken.

Onderzoek- en informatieavonden gewijd aan de problematiek van het gevaarlijk afval, richtten zich met name tot de stomerij- en carrosseriesector.

Wegens het belang van de tertiaire sector in Brussel kwam het kantoorafval aan bod in een aantal specifieke campagnes : het charter voor ecoconsumptie, de preventiegids, enz. In 1995 bedroeg het aantal bedrijven dat zich achter het handvest schaarde 120. Hun beleidsverbeteringen in het kader van een milieuvriendelijker beheer stonden in de kijker tijdens een wedstrijd die in 1996 de laureaten met de eerste "Eco-Iris Bureau" bekroonde.

Verwerkingskosten

De kosten voor de afvalverwerking kunnen worden geraamd aan de hand van verschillende factoren : commerciële prijs, hoeveelheid arbeid, bedrijfsbalans, enz.

Het gaat dan niet om de reële kosten, want ze houden geen rekening met de gevolgen voor de gezondheid van de buurtbewoners of met de toename van het verkeer. Alleen een "groene boekhouding" zou de sociale en de milieugebonden kosten kunnen integreren in de globale economische berekening. Dat is echter wel noodzakelijk voor de uitstippeling van een duurzaam afvalbeleid.

De kostprijs om één ton huishoudelijk afval in grijze zakken op te halen belooft 1.8 equivalent voltijdse arbeidskracht en bedraagt 2.273 BF. Bij dat bedrag komt nog de prijs voor de verbranding, hetzij 1.750 BF. De totale kostprijs loopt op tot 4.023 BF.

Het inzamelen, sorteren en verkopen van één ton huishoudelijk afval dat selectief huis-aan-huis wordt opgehaald in gele zakken komt op 2.611 BF.

Dezelfde procedure voor het afval in de blauwe zakken kost echter 5.336 BF.

Het verschil tussen beide volgt uit de hogere sorteringskosten per ton bij de blauwe zakken. Het gaat daarbij immers om een ingewikkelder sorteringsproces en om meestal lichter materiaal.

Volgens verschillende bronnen kost het ophalen en sorteren van een ton glas uit een glasbol 2.122 BF.

DE VERPAKKINGSAFVALBERG VERMINDEREN ?

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest beschikt niet over voldoende institutionele bevoegdheden inzake producten en technologieën. De materie ressorteert onder de federale regering en is onderworpen aan de Belgische en Europese economische en monetaire schommelingen.

In 1996 sloot het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest met zijn Vlaamse en Waalse collega's een interregionaal samenwerkingsakkoord voor de preventie en het beheer van verpakkingsafval. Overeenkomstig de Europese richtlijnen bekrachtigt het akkoord het principe dat het bedrijf dat de verpakte producten op de markt brengt, verantwoordelijk is voor het afval. Het bedrijf moet een preventieplan toepassen om het volume en de schadelijkheid van zijn verpakkingen te verminderen. Het zou een recyclagepercentage moeten bereiken van 35%, gekoppeld aan een valorisatie van 50% voor 1996. Die cijfers worden tegen 1999 verhoogd tot respectievelijk 50% en 80%.

De hoofdrolspelers in het afvalbeleid van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

1. GEZINNEN

Hun consumptiepatroon, hun bereidheid om het afval te sorteren, hun aandeel in het betalen van de diverse milieuheffingen, en hun reacties op de openbare onderzoeken spelen een belangrijke rol in het afvalbeleid.

2. DE OVERHEID (VERKOZENEN EN BESTUREN)

Het BIM : staat in voor planning en controle, verleent vergunningen en verstrekt informatie.

Het ANB : zorgt voor de ophaling en verwerking van huishoudelijk afval en van niet-huishoudelijk afval en grofvuil. Het ANB verstrekt ook informatie en staat in voor de reiniging van de wegen en de openbare plaatsen van het Gewest en is verantwoordelijk voor de verbranding van het huishoudelijk en daarmee gelijkgesteld afval.

De gemeentebesturen : organiseren bepaalde ophalingen en reinigen de wegen en de openbare plaatsen van de gemeente. Verder beheren ze hun eigen containerparken.

De Interregionale Verpakkingscommissie : houdt toezicht op de toepassing van het interregionale samenwerkingsakkoord betreffende de preventie en het beheer van verpakkingsafval. Dat akkoord werd tijdens de eerste helft van 1996 door de drie Gewesten van het federale België ondertekend.

Gemengde bedrijven : voor de verbranding (tussen ANB en Watco), Brussel-Papier en Brussel-Recyclage.

3. BEDRIJVEN

Afvalproducenten : zijn te vinden in 5 activiteitensectoren : de bouw, de horeca, de distributie, de garage- en kantoorsector.

Afvalbeheerders (ophaling, verwerking en verbranding): hoofdzakelijk de privé-groep Watco en haar dochtermaatschappijen.

4. NGO'S EN VZW'S

De Stadswinkel, Terre, Spullenhulp, Oxfam, enz. : vzw's die zich toelagen op informatie, selectieve ophalingen en het sorteren, recycleren en revaloriseren van afval. Ze zijn vooral actief in overlegcommissies en bij openbaar onderzoek.

Fost+ : een vzw die netwerken voor afvalrecyclage organiseert. Fost+ levert 90% van de werkingskosten van het sorteercentrum van Lot dankzij de bijdragen die in het kader van het Groene Punt op de verpakkingen aan de consument worden aangerekend, en ijvert op een actieve manier voor het interregionale samenwerkingsakkoord betreffende de preventie en het beheer van verpakkingsafval.

PREVENTIE ACTIES

Talrijke informatie- en sensibiliseringsacties bereikten de voorbije jaren een breed publiek.

Groot publiek

- Campagne 'Ik maak mijn vuilniszak lichter' (1992-1994) - 1.300 gezinnen
- Dienst Info-Leefmilieu (BIM) - 1.000 oproepen en 250 bezoeken/jaar m.b.t. afvalproblemen
- De Stadswinkel

Scholen

- Campagne "Onze school vertrouwt het leefmilieu"- 250 klassen/jaar
- Campagne 'Scholen voor morgen' (1996) - 15 000 leerlingen
- "Charter Ecoconsumptie op school" (1995-96) - 40 scholen

Bedrijven

- Informatie : cel "Schone Technologieën" (BIM) en Ecobru (GOMB)
- Actie stomerijen (medio '93 - medio '94) - 250 bedrijven
- Actie carrosseriebedrijven (medio '94 - medio '95) - 450 bedrijven
- Publicaties en tijdschriften

Kantoren

- Gids voor het beheer van kantoorafval" (BIM-publicatie)
- Ministeriële omzendbrief betreffende het milieuvriendelijk verbruik en het afvalbeheer"
- "Charter voor het milieuvriendelijk verbruik en het afvalbeheer op kantoor" in 1997 - 264 bedrijven

Gezondheidszorg

- Benoeming van een afvalverantwoordelijke per ziekenhuis
- "Plan voor de preventie en het beheer van afval in de ziekenhuizen"
- "Gids voor het beheer van afval uit de gezondheidssector" (BIM-publicatie) Sedert 1993 : 42 ziekenhuizen

Bouwwerven

Gids voor het beheer van bouw- en sloopafval" (BIM-publicatie)

Besluit van 16 maart 1995 van de regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest betreffende de verplichte recyclage van bouw- en sloopafval

Omzendbrief betreffende het hergebruik van puin bij wegen- en infrastructuurwerken (ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest)

BEREKENING VAN DE PRODUCTIE VAN INDUSTRIEEL AFVAL

Dit type van afval is nog met volledig in kaart gebracht. In 1990 maakte het BIM een eerste raming van het volume van de industriële afvalstoffen. Het baseerde zich daarvoor op de gegevens van het Vlaamse Gewest, dat de producenten verplicht hun afval aan te geven. Het BIM hield ook rekening met de activiteitensector, de grootte van het bedrijf en het soort afval. Zo kwam men op ongeveer 420.000 t/jaar voor 3.048 bedrijven.

In 1996 voerde het BIM een nieuwe simulatie uit. Deze keer had men echter oog voor de verschillen tussen de Vlaamse en de Brusselse industriële structuur. Zo beschikt het Brussels Hoofdstedelijk Gewest over een belangrijke tertiaire sector die verhoudingsgewijs meer intellectuele dan manuele werknemers telt. Het geraamde aantal bedrijven rondde men af naar beneden, enerzijds omdat er zich in de activiteitensector die de eerste keer werd onderzocht verschillende bedrijven van de commerciële sector bevonden, en anderzijds omwille van de lagere productiviteit van de primaire en secundaire sector als gevolg van de economische evolutie. Zo bedroeg voor 1994 de raming van het afvalvolume 370.000 t.

De tertiaire sector omvat drie grote activiteitensectoren : de administraties, met een afvalvolume van ongeveer 50.000 t/jaar, waarvan 80% papier en karton, de garagehouders, goed voor +/- 40.000 t/jaar, waarvan een groot gedeelte afval recycleerbaar is (olie, schroot, enz.), de distributie, die jaarlijks ongeveer 50.000 t afval produceert, waaronder veel verpakkingen.

